

care etiam nulla præstita satisfactione: ita Paul. de Castr. in dicta lege. §. Nunc videamus. ff. de Novi oper. nunt. ubi dicitur: *Ex quibus magistraliter & resolutivè collige, quòd causa non debet necessariò exprimi in denuntiatione; tamen tenetur nuntiator se offerre probare jus vel causam suæ denuntiationis, secundum Salycet. in dicta lege unic. Cod. de Operis novi nuntiatione.* Item, quòd si causa petatur exprimi ab eo cui denuntiat, debet exprimi & declarari ut est Gloss. in dict. leg. 1. in verb. Denuntiationem, & ibi Bartol. & communiter DD. Item, quòd si exprimat causa quæ ipso jure sit nulla vel reprobata, per quam constet non esse jus nuntiandi, statim potest sperni, & potest ædificium continuari, secundum Bartol. & omnes in dict. leg. 1. column. 2. ut dictum est. Nec huic sententiæ & conclusioni obstat textus cum pluribus ibi possitis, in lege 1. versic. fin. Cod. de Rei uxor. act. ubi habetur, quòd solemnitas quæ non requiritur in actu, si interveniat & minus aptè, non vitiat actum: Quia intelligitur, quando lex ex certa scientia & casu certo figit eam. Nec obstat si repli-ces de Glossa singulari & communi opinione in §. 1. Institut. de Obligat. versic. in glossa fin. in fin. ubi sententia lata super inepta actione est nulla: Quia debet intelligi quando ex facto ineptè & false narrato non resultat competens actio: & ita debet intelligi Glossa singularis ordinaria & communis opinio in leg. Vinum §. Si cert. pet. ubi ineptitudo actionis non vitiat libellum & processum.

Quartum remedium & notabile est, quando ex denuntiatione & cessatione operis sequeretur maximum & grave damnum ipsi ædificanti, & modicum vel parvum præjudicium ipsi nuntiatum ex dilatione: nam tunc poterit ædificare præstita satisfactione, & postea apparebit & pronuntiatum, an justè vel injustè ædificaverit? argumento textus in leg. de Pupillo. §. Si quis rivos, vers. Præterea. ff. de Novi oper. nunt. ubi habetur, quòd generaliter potest sperni nuntiatum, quando mora in ædificando esset allatura maximum damnum seu periculum: & licet ille textus loquatur in damno vel periculo, quòd contigerit ipsi reipublicæ, non verò alicui privato, ut si quis velit reficere vel purgare rivos, aut cloacas, vel similes res: tamen argumento illius textus idem erit in alio gravi damno particulari & privato. Pro quo etiam facit bonus text. & notabilis in leg. 1. §. Sunt autem qui putant. ff. Ne quid in flumine publico. ubi habetur, quòd semper maxima utilitas privatæ personæ præfertur modicæ utilitati publicæ; ergo à fortiori hic magna utilitas privata ædificantis debet præferri modicæ utilitati alterius personæ privatæ, scilicet

denuntiantis: & ex ista consideratione istam conclusionem & remedium ponit Bartol. in dict. leg. de Pupillo. §. Si quis rivos in fin. num. 5. & ibi notat Angel. de Peruis. qui ponit quotidianum exemplum, scilicet, quando quis ædificaret molendinum in aliquo flumine tempore æstivo: nam si virtute denuntiationis cessaret opus, posset venire pluvia vel tempus hyemale, & non posset ædificare, & perderet omnia materialia quæ causa ædificii erant parata: & tenet & commendat ibi Paul. in fin. num. 5. Cuman. ibi, in fin. dicens hoc esse valdè notabile in materia: idem etiam tenet Bartol. uno verbo, in leg. Prætor ait. §. Si quis paratus. 1. column. post princip. eodem titulo. & ibi Angel. tenet etiam & commendat Jas. in leg. 1. eodem titulo. 2. column. versic. Tertio notabiliter limita.

38 Juxta prædicta tamen utiliter & necessario quæro: si nuntiator expressit causam vel causas impertinentes & injustas, & postea in persecutione vult proponere & prosequi aliam vel alias causas justas, an possit? Et videtur quòd sic, sicut in appellatione: argumento textus in leg. Scio, versic. fin. ff. de Appellat. ubi habetur, quòd si appellans allegavit unam causam contra sententiam, potest ab ea discedere, & aliam allegare, vel aliam accumulare: & ad hoc notant & commendant ibi Bartol. Angel. & communiter DD. & in expressò istam sententiam & conclusionem tenet Roman. in dict. lege 1. ff. de Novi oper. nunt. 4. column. num. 16. Sed his non obstantibus, contrarium videtur tenendum, imò quòd nuntiator aliam non possit exprimere nec proponere: quia licet nuntiationem suam fundet ex una causa, tamen omne jus suum videtur deduxisse in iudicio; sicut in eo qui intentat actionem realem ex una causa, unde postea non potest ex alia agere, argumento textus in leg. 1. & in eadem. §. Actiones. ff. de Except. rei jud. & isto fundamento & consideratione istam sententiam & conclusionem tenet Bartol. in leg. 1. de Oper. novi nunt. 4. column. §. 9. num. 18. & cum eo transeunt ibi communiter DD. & expressè approbat & sequitur ibi Jas. 7. column. num. 12. versic. in 10 quest. Bartol. Sed certè in hac quæstione mihi videtur, quòd nuntiator possit exprimere aliam causam, & primam nuntiationem ex ea fortificare, dum tamen terminetur durante lite primæ causæ propositæ: lata verò sententia super prima causa, quæ transivit in rem judicatam, non possit aliam de novo exprimere: & ita concordantur opiniones.

39 Item adde, quòd interdictum prohibitorium, hoc est, facultas ipsa denuntiandi novum opus, postquam ædificium inchoatum est durat perpetuò, hoc est, quòd nullo tempore præscri-

bitur interim quòd ædificium non est consummatum; sed durat per tempus quo durat ipsum opus: ita probat textus secundum unam lectionem, in leg. Prætor ait. §. Hoc interdictum. ff. de Novi oper. nunt. cujus verba sunt: *Hoc interdictum perpetuò datur, &c.* & ita tenet & exponit ibi Gloss. ordinaria in 2. lectur. & ibi Bart. post princip. Et ratio hujus potest esse: quia ista denuntiatum novi operis competit per modum cujusdam facultatis; ergo sit impræscriptibilis, sicut facultas eundi per viam publicam: argumento text. in leg. 1. ff. de Via publ. & in leg. Cum notissimi. §. Illud de præscript. 30. vel 40. annor. Nec obstat quòd nuntiatum novi operis quæ fit auctoritate Judicis, sit Judicis officio, ut in leg. de Pupillo. §. Meminisse. ff. de Novi oper. nunt. quòd videtur tolli per 30. annos, juxta doctrinam Glossæ singularis per text. ibi in leg. Sicut in rem, Cod. de Præscript. 30. vel 40. annor. in verb. Persecutione, quam ibi communiter sequuntur DD. Quia illa Gloss. & communis doctrina procedit & debet intelligi, quando officium judicis competit pro aliquo jure jam formato de præterito, vel cujus causa esset aliquod præteritum; sed in nostro casu & materia istud officium judicis & facultas denuntiandi causatur ex timore ne adversarius ædificet, & quia timor semper instat ante perfectum opus & consummatum ædificium, ideo istud judicis officium semper nascitur. Pro quo facit text. notabilis in leg. 1. §. 1. juncta Glossa & communi opinione, ibi, in verb. nec pluris, infra, uti possid. & argumento eorum quæ notat Bald. in leg. 2. Cod. de Servitut. & aqua 2. column. Interdictum verò demolitorium, hoc est, interdictum quod proponit actor contra adversarium qui ædificavit post nuntiationem novi operis legitime factam, ut teneatur pati quòd opus destruat, durat perpetuò, hoc est, per 30. annos: text. est secundum aliam lectionem in dict. leg. Prætor ait. §. Hoc interdictum, cujus verba sunt: *Hoc interdictum perpetuò datur, dicit Glos. 1. usque ad 30. annos, & ita tenet & intelligit ibi Bartol. post princip. & communiter DD. ibi: Si verò intentatur hoc interdictum ut adversarius cogatur destruere suis sumptibus & teneatur insuper ad interesse; tunc istud remedium seu interdictum non durat ultra annum, cum contineat in hoc poenam, cum nihil ad reum adversarium pervenit; & iste annus incipit à die quo inceperit ædificare: iste est casus qui sic debet intelligi in leg. Prætor ait. §. fin. ff. de Novi oper. nunt. cujus verba sunt: *Hoc interdictum cessat post annum, & ibi tenent Bartol. Angel. Paul. & communiter DD. probat etiam text. in leg. Semper, §. Hoc interdictum. ff. Quod vi aut clam: facit**

Anton. Gomez. ad Leg. Tauri.

etiam text. in leg. penult. & fin. de novi operis nuntiatione. & in specie ita tenet & declarat Alberic. in leg. unic. Cod. de Novi oper. nunt. Idem Alberic. in leg. 1. ff. Interdictum, 2. column. eodem titulo. ff. de Novi oper. nunt. unde si post denuntiationem novi operis ædificans supersederit in opere vel tres vel plures annos, & postea ædificaverit, bene potest nuntiator contra eum agere, ut opus destruat suis sumptibus: nec excluditur per lapsum anni quia istud interdictum demolitorium videtur incipere solum à tempore quo est ædificatum contra nuntiationem; ergo ante non incipit currere, quia non fuit apta via agendi: unde non potuit præscribi: argumento text. in leg. Cum notissimi. §. Illud de præscript. 30. annor. Item etiam quia effectus non potest esse prior sua causa, ut in leg. Manumissiones, de just. & jure, & in leg. Hujusmodi. ff. Quando dies legat. ced.

40 Item adde, quòd denuntiatum novi operis, virtus & effectus ejus, & interdictum demolitorium, competens ad hoc ut opus post denuntiationem factam destruat: transit ad hæredes universaliter, & similiter ad successores particulares passivè: unde si post denuntiationem novi operis ædificium factum continuatum est, & moritur ædicator, hæredes ejus tenentur patientiam præstare ut opus destruat, non tamen sumptibus eorum, quia hoc esset poena, nec tenentur ad interesse: text. est in leg. penultim. ff. de Novi oper. nunt. cujus verba sunt: *Cui opus novum nuntiatum est, si ante remissionem nuntiationem opere factò decesserit, debet hæres ejus patientiam destruendi operis adversario præstare: nam & in restituendo hujusmodi opere, ejus qui contra ædificum fecit, in poena versatur, porro autem hæres in poenam non succedit: facit text. in leg. Competit. §. 1. ff. Quod vi aut clam. text. in leg. Semper eodem titulo. text. juncta Gloss. in leg. Vim facit. §. Item si prohibiti hæres eod. titulo. idem est si post nuntiationem fuit factum ædificium, & venditum vel alienatum fuit fundus in aliquem particularem successorem; quia similiter tenetur præstare patientiam ut opus destruat, non tamen tenetur ad impensam vel interesse: text. est in leg. fin. ff. de Novi oper. nunt. & ibi Gloss. Bart. Bald. Angel. Paul. Rom. Jas. & communiter DD. facit text. in leg. Competet. §. fin. in fin. ff. Quod vi aut clam, ubi idem statuitur in interdicto quod vi aut clam. Confirmatur, quia ista nuntiatum novi operis est in rem scripta, ut in dict. leg. de Pupillo. §. Nuntiationem, & in leg. Operis eodem titulo. cujus verba sunt: *Operis novi nuntiatum in rem fit, non in personam: text. in leg. Prætor ait in princip. eod. tit. & idem disponit lex 6. tit. fin. 3. part.**

Zz 3

qui

qui sic debet intelligi. Adde tamen, quod si ipsemet successor universalis vel particularis ædificaret post nuntiationem factam ipsi defuncto, venditori, vel auctori suo, quod teneretur opus destruere suis amptibus. Quod intellige, si fecit sciens; secus si ignorans: ita probat text. in leg. *Vim facit*. §. *Item si prohibiti her.* ff. *Quod vi aut clam*: per quem ita tenet & declarat Bartol. in dict. leg. fin. ff. *de Novi oper. nunt.* & ibi alii DD.

41 Item adde, quod istud interdictum de operis novi nuntiatione, & effectus ejus, datur & competit hæredibus & successoribus universalibus ipsius nuntiantis, & sic transit ad hæredes active: text. est in leg. *Prætor ait*. §. *Hoc interdictum*, in princ. ff. *de Novi oper. nunt.* cujus verba sunt: *Hoc interdictum perpetuo datur, & hæredi cæterisque successoribus competit*, text. in §. fin. ejusd. leg. Quod tamen intellige, quando denunciator decessit postquam aliquid erat factum & ædificatum in re post ipsam denuntiationem: secus tamen si decessit sola denuntiatione facta; quia tunc illud interdictum & virtus ejus non transit ad hæredes: text. est singularis in jure, qui sic debet intelligi, in leg. *Non solum*. §. *Morte in princ.* eod. tit. cujus verba sunt: *Morte ejus qui nuntiavit extinguitur nuntiatio & sic hæres habet necesse iterum ex sua persona de novo nuntiare*, & ad hoc notat ibi Glos. ordinaria, & ad hoc illum text. notat & dicit singularem Bartol. ibi, in princ. Imol. Paul. & communiter DD. ad hoc etiam illum text. notat Rosfred. in libel. suo, in Rub. *de Interdict. de novi oper. nunt.* fin. column. Ex quo inferitur, quod si post mortem nuntiantis ædificaretur, non potest prædictus hæres agere interdicto demolitorio, ut opus destruatur. Secundò inferitur & à fortiori, quod alienato fundo mediante titulo particulari, non transit ad successorem particularem jus prædictæ denuntiationis, sed statim esset extincta: ita etiam determinat text. in dict. §. *Mort.* dum dicit, *sicut alienatione*, & ibi tenet Glos. Bart. & communiter DD. Cujus ratio subtilis est: quia nuntiatio novi operis censetur esse quædam protestatio, quæ in mera & simplici voluntate consistit; unde re integra, finitur morte, sicut mandatum: argumento text. in leg. *Mandatum*, Cod. *Mandati*, & in leg. fin. ff. *de Sol.* & in leg. *Et quia*. ff. *de Jurisd. omn. jud.* & in §. *Reçte*, vers. 1. *Instit. manum.* & istam rationem ponit Glos. ordinaria in dict. §. *Morte* 1. in gloss. 1. & 1. oppo. & clariùs & expressè ponunt ibi Bart. Ang. Imol. Paul. Cuman. & communiter DD. eam etiam ponit Rosfred. in dict. rub. final. column. Quam rationem declaro isto modo: nam cum ipsa voluntas & mens denuntiantis, à qua causantur potentia & facultas nuntiantis, finiatur morte, argumento text. in leg. 4. ff. *Locati*, & in leg. *Centesimis*, §. fin. *de Verb. oblig.* ergo similiter finiatur ipsa nuntiatio vel protestatio quæ ab ea causatur. Advertendum tamen subtiliter: nam videtur quod ista communis ratio non concludat, nec illa decisio text. in dict. §. *Morte*, possit procedere, quia considero, quod licet voluntas finiatur morte, tamen debet intelligi quando non est deducta ad actum; secus verò alias, si jam est deducta ad actum & produxit effectum suum; quia tunc videtur esse transitoria ad hæredes: quod aperte fundatur in additione hæreditatis, quæ consistit in declaratione animi, & tamen postquam est facta declaratio, hæreditas est transitoria: nisi dicas, quod talis additio transit in vim quasi contractus, denuntiatio verò non. Ex quo inferitur, quod si quis nuntiasset suo nomine & hæredum suorum, non finiretur morte talis nuntiatio; sicut nec mandatum, cum mandans noluit morte finiri: argumento text. in leg. *Si verò non remunerandi*, §. fin. *cum leg. sequent.* ff. *Mandat.* in leg. *Diem proferre*, §. 1. ff. *de Arbit.* & in leg. *Stipul. ista*, §. *Si quis ita*, cum materia, *de verb. oblig.* in specie ita tenet & determinat Bart. in dict. §. *Morte*, 1. column. num. 5. Angel. 1. column. in princ. Imol. 1. column. in princ. Paul. in princ. Cuman. in princ. Jas. 2. column. num. 20.

tiandi, finiatur morte, argumento text. in leg. 4. ff. *Locati*, & in leg. *Centesimis*, §. fin. *de Verb. oblig.* ergo similiter finiatur ipsa nuntiatio vel protestatio quæ ab ea causatur. Advertendum tamen subtiliter: nam videtur quod ista communis ratio non concludat, nec illa decisio text. in dict. §. *Morte*, possit procedere, quia considero, quod licet voluntas finiatur morte, tamen debet intelligi quando non est deducta ad actum; secus verò alias, si jam est deducta ad actum & produxit effectum suum; quia tunc videtur esse transitoria ad hæredes: quod aperte fundatur in additione hæreditatis, quæ consistit in declaratione animi, & tamen postquam est facta declaratio, hæreditas est transitoria: nisi dicas, quod talis additio transit in vim quasi contractus, denuntiatio verò non. Ex quo inferitur, quod si quis nuntiasset suo nomine & hæredum suorum, non finiretur morte talis nuntiatio; sicut nec mandatum, cum mandans noluit morte finiri: argumento text. in leg. *Si verò non remunerandi*, §. fin. *cum leg. sequent.* ff. *Mandat.* in leg. *Diem proferre*, §. 1. ff. *de Arbit.* & in leg. *Stipul. ista*, §. *Si quis ita*, cum materia, *de verb. oblig.* in specie ita tenet & determinat Bart. in dict. §. *Morte*, 1. column. num. 5. Angel. 1. column. in princ. Imol. 1. column. in princ. Paul. in princ. Cuman. in princ. Jas. 2. column. num. 20.

### TEXT. XLVII.

EL hijo, o hija casado y velado, sea habido por emancipado en todas las cosas para siempre.

Id est:

Filius, aut filia, matrimonio junctus cum Ecclesiastica solemnitate, habeatur in omnibus rebus in perpetuum emancipatus.

## COMMENTARIUM

### In Legem XLVII.

### SUMMARIUM.

- 1 Filius de jure communi semper est in potestate patris.
- 2 Hodie per contractum matrimonii liberatur filius à patria potestate, & an hoc intelligatur inter sponso?
- 3 An filius post contractum matrimonii efficiatur sui juris quoad omnes effectus?

NO-

Nota ex ista lege, quod hodie in nostro regno per contractum matrimonii filius vel filia eximitur à potestate paterna, & efficitur sui juris. (d) Pro cujus perfecta intelligentia & declaratione dico, quod regulariter de jure quilibet filius vel filia, nepos vel descendens est in potestate patris: text. est in leg. *Item in potestate*. ff. *de His qui sunt sui vel alieni juris*, text. in leg. *Nam civium*, eod. tit. text. in leg. 1. & per totum Cod. *de Patria potest.* text. in §. 1. *Instit.* eodem tit. text. in leg. 1. & per totum tit. 17. part. 4. Et in tantum hoc est verum, ut procedat & habeat locum etiam post contractum matrimonium; quia de jure communi non liberatur ab ista patria potestate: text. est in leg. *Filia licet*. Cod. *de Collat.* text. in leg. *Si uxor*. Cod. *de Condit. insert.* text. in leg. 1. §. *fin.* ff. *de Liber. exhibend.* text. in leg. 4. ff. *de His qui sunt sui vel alieni juris*, cum similibus. (e) Item etiam in tantum est verum, ut procedat licet filius sit senex & longævæ ætatis: Glossa est singularis & ordinaria in leg. fin. §. *Pupillus*. ff. *de Verbor. oblig.* in gloss. 1. & ibi communiter DD. (f) Item etiam, licet sit miles, vel Doc-

tor: text. in leg. *Si maritus*. Cod. *de Patria potest.* & ibi Bald. & communiter DD. text. in leg. 1. Cod. *de Bonis quæ liber.* text. in leg. 2. eodem tit. Hodiè tamen in nostro regno contrarium determinat nostra lex: imò quod per contractum matrimonii filius vel filia habeatur pro emancipato. (g) Et adde, quod licet alias de jure matrimonium dicatur solo consensu, absque alia solemnitate nuptiarum, & sic inter sponso de præsentis: text. est in regul. nuptiarum. ff. *de Regul. jur.* text. in leg. *Cum fuerit*. ff. *de Condit. & demonstr.* text. in leg. *Cum hic status*. §. *Si mulier*. ff. *de Donat. inter vir. & uxor.* text. in leg. fin. Cod. *de Divorc.* text. in Auth. *de nuptiis*. §. *Nuptias*. collat. text. in leg. *Sancimus*, la. 1. Cod. *de Nuptiis*, text. in cap. *Conjuges*, caus. 27. quest. 2. text. in cap. *penult. de Sponsal.* text. in cap. fin. *de Spons. duor.* Ex quo primò deducitur & inferitur, quod reciproca successio ab intestato, quæ habet locum inter conjuges per totum titulum, ff. & Cod. *Unde vir. & uxor.* habet etiam locum inter sponso de præsentis. Secundò deducitur & inferitur, quod donatio pura & simplex, quæ

(d) Quod & si matrimonium nullum sit, procedere affirmat Aceved. in leg. 8. tit. 1. lib. 5. *Recap. num. 2*. Cifuent. in hac leg. in fine ejus. Et utrum per matrimonium spirituale sicut per carnale liberetur filius à patris potestate? vide per Abbatem in cap. *Constituta*, de in integrum restitut. num. 3. & in cap. *Decorum*, de etate & qualitate, & in cap. *Cum voluntate de sententia excommunication.* Boer. decis. 121. num. 12. Greg. in leg. 1. verb. *Por Obispo*, tit. 18. part. 4. per Jas. in leg. *Patre furioso*, 1. col. fin. & Orose. num. 11. de *His qui sunt sui vel alieni juris*; Perez in leg. 1. tit. 3. lib. 1. *Ord. column.* 1. 12. in fin. Covar. in cap. *Quia nos*, num. 1. & 2. de *Testam.* ubi licet per sacerdotium non liberetur filius à patris potestate, ejus tamen bona, sine habita militiæ clericalis occasione, sive quolibet alio titulo, ususfructus perceptione, quæ alias patri competeat, liberari asserit: & vide Aceved. ubi supra, quia latius hanc materiam prosequitur.

(e) Item tenet Suar. in leg. fin. tit. 11. lib. 1. *Fori in princip.* fol. 73. & 74. Tiraquell. in leg. 1. *Connubiali*, num. 1. cum sequent. Gregor. in leg. 5. tit. 5. part. 6. gloss. magna.

(f) Idem etiam tenent DD. supra allegati ibi: Post contractum matrimonii: Aceved. in dict. leg. 8. tit. 1. lib. 1. *Recap. num. 10.* idem Aceved. in leg. 9. tit. 1. lib. 5. num. 7. Pinell. in leg. 1. 2. part. num. 34. Cod. *de Bonis maternis*.

(g) Idem esse circa Franciæ constitutiones refert Nicol. Boer. in *Consuetudinibus Bituricensibus*. tit. 1. §. 4. column. 2. & tit. *de Consuetudine matrimonii*, §. 2. column. 5. Tiraquell. in l. 1. *Connubial.* num. 3. & seq. Covar. *de Sponsal.* lib. 2. part. cap. §. 1. num. 3. Matienz. in leg. 8. tit. 1. lib. 3. *Recopilat. gloss. 2.* num. 3. Quod usque adeò verum est, ut etiam mortua uxore non reincidat talis filius iterum in patris potestatem; quia qui semel liberatus est à patria potestate, in eam non reincidit: text. in leg. *Qui liberatus*. ff. *de Adoptionib.* Quod locum habet, etiam causa ob quam fuit liberatus cessante: Glossa in *Authent. constitutio*, que de dignitatibus, verb. *Generaliter*, collat. 6. & in leg. fin. ubi etiam Joan. de Plat. Cod. *de Consulibus* lib. 12. & id in specie tenet Castill. hic gloss. ult. Gomez Arias, in leg. 45. num. 34. & 49. fuitque opinio Guillel. de Cumis in leg. *Si maritus*, Cod. *de Inoffic.* & latè disserit Tiraquell. de leg. *Connubial.* gloss. 1. quest. 4. consequent. leg. Matienz. in dict. leg. 8. tit. 1. lib. 5. gloss. ult. in fin. & in leg. 7. tit. 11. gloss. num. 38. lib. 5. Sed an per contractum matrimonii liberetur à curatoris potestate, sicut à patria potestate liberatur? tradit latè Paul. de Castr. 2. Cod. *Si sepius in integrum restitutio fuerit postulata*, Greg. in leg. 3. verb. *Facta*, tit. 15. part. 2. Suar. in leg. 4. tit. 11. column. 9. lib. 1. *Fori Abb. consil.* 9. volum. 1. & latissimè alios referens Aceved. in leg. 8. tit. 3. lib. 5. num. 47.